

ПОЈАМ И МОТИВИ МЕЂУНАРОДНЕ ТЕХНИЧКЕ САРАДЊЕ

Међународна техничка сарадња представља тековину савремених међународних односа, мада је условљена појавама много старијег порекла.

Неравномерни економски развој земаља, постојање неразвијених, развијених и високо развијених држава и противуречности које одатле произлазе, стварајући погодне услове за многе сукобе, проузроковале су у светској јавности, посебно у односима међу државама крајем другог светског рата, један нови вид тих односа на пољу техничке сарадње. Међутим, погрешно би било везивати ову чињеницу искључиво за последице рата и разарања која је собом носио, јер су узроци неравномерног економског развоја света много сложенији и представљају наслеђе вишевековног развоја људске заједнице.

Са становишта међународне техничке сарадње, једна од најзначајнијих чињеница за економску анализу тих узрока, јесте стање које је створено у периоду колонизације и које је управо крајем другог светског рата, тј. на почетку процеса деколонизације, са свим својим последицама, избило пред светску јавност. Од тада, на једној страни постоји мали број високо развијених држава, а на другој, скоро трећина човечанства са крајње ниским нивоом средстава за производњу, упућена на помоћ развијених држава.

Не улазећи у истраживања економских критеријума развијености и неразвијености, можемо констатовати да су иницијативе за пружање помоћи недовољно развијеним земаљама многобројне и врло различите природе. Иако, посматране са становишта финансијских показатеља, у сталном порасту, оне су још увек недовољне да би могли рећи да се приближавамо уклањању дубоког јаза између развијених и неразвијених земаља. Напротив, подаци говоре да су данас, у већини таквих земаља, животни стандарди и национални доходак по глави становника још нижи у поређењу са постојећим пропорцијама између „богатих” и „сиромашних”, „развијених” и „неразвијених” земаља од пре четврт века. (1)

До данас, иако у пружању помоћи мање развијеним земаљама учествују и међународне организације и економски развијене земље, може се констатовати да су такве акције углавном некоординиране (или не-

(1) Les formes actuelles de la coopération internationale; La Documentation française, NED, 1966, No. 3284, p. 36.

довољно координиране), ограничене и (у погледу средстава и у погледу просторне примене) неповезане. Отуда, облици техничке сарадње су веома различити и по замисли, и по извођењу, и по свом дејству. Једна од последица таквог стања јесте и недовољна одређеност самог појма међународне техничке сарадње, односно неприцизност у одређивању њене суштине.

Техничка сарадња или техничка помоћ. На изглед само термилошко питање крије у себи и суштинске разлике у особеностима предузиманих акција.

Чињеница је да се у савременој светској литератури често употребљавају разни термини за означавање исте појаве. То су, на пример, термини: „aide”, „assistance”, „cooperation”, „взаимопомошћ”, „помошћ”, „содействије”, „сотрудничество”, итд. Међутим, и ти исти термини се употребљавају за означавање различитих појава. Терминологија у овој проблематици није опште прихваћена. Она није ни могла бити тако прихваћена, јер су процеси о којима је реч недовољно издиференцирали многобројне акције помоћи и сарадње.

Сматра се да су термини „техничка помоћ” (technical assistance) увеле Уједињене нације. Такође се сматра да је у француској терминологији реч „assistance”, због свог каритативног значења, замењена термином сарадње (coopération). Слично се у СР Немачкој, као и у другим земљама, избегава употреба речи „помоћ” односно замењује се речју „сарадња”, или чак „удруживање” (association). Међутим, и тада се истиче да концепција помоћи садржи делимично елементе жртве (sacrifice), док је сарадња, а још више удруживање, у суштини засновано на трговинској пракси и на узајамним користима. ⁽²⁾

У француској литератури која прихвата термин „сарадња” за означавање техничке сарадње, налазимо занимљив покушај дефинисања тог појма путем негативне енумерације онога што не улази у појам сарадње. Аутор тог покушаја, М. Дембеле, каже:

„Нетачна су тврђења да неразвијеним народима недостаје капитал, савремена опрема, стручни кадрови и, пре свега, култура, односно знања која би им омогућавала учествовање у коришћењу богатства које је акумулирао људски ум. Нетачна су стога, јер ти народи поседују своју стару и, некада, веома високу развијену културу. Грешка је у томе што се често култура меша са савременим техничким достигнућима, у чему су ти народи заостали, најчешће не својом кривицом.

Нетачно је и то да је довољно да се тим народима дају финансијска и техничка средства, а да ће се затим, путем неког аутоматизма, остварити жељени економски и друштвени развитак. Још мање је тачно када се инстистира на чињеници да је помоћ „незанимљива”, односно ослобођена свих политичких и идеолошких примеса. Данашња акција сарадње не може се третирати као помоћ, јер помоћ може да буде само једностран акт, што би искључивало право сваког народа да тежи свом развитуку и да у том циљу предузима одговарајуће мере. Помоћ уместо сарадње, значила би, често, и непотребно расипање добара, односно непостизавање резултата у сразмери с вредношћу уложених средстава.

⁽²⁾ Karres, Samuele: Partnerschaft oder Geschäft mit den Entwicklungsländern? (Schriftenreihe der Friedrich-Ebert-Stiftung, 1963, p. 38).

Сарадња се још мање може означавати као дело каритативне природе, што се иначе често чини у политичком оцењивању техничке сарадње. Термин сарадња се не може замесити другим неким термином у коме би се могли истичати елементи алтруизма или филантропије. Каритативне акције искључују свако учешће оних којима се помоћ пружа, што није случај у акцијама техничке сарадње. Техничка сарадња није бесплатна, али је зато организована и дугорочна, што такође говори у прилог одбацивању свих термина који прикривају праву суштину сарадње.”⁽³⁾

У новије време појављују се и предлози да се за техничку сарадњу усвоји нов термин, „интелектуална помоћ” (*aide intellectuelle*), што би међутим осиромашавало садржину техничке сарадње, јер обухвата само један њен вид.

По нашем мишљењу, може се наћи образложење за употребу и термина „помоћ” и термина „сарадња”. Термин „сарадња” означава један даљи, развијенији облик међународне техничке помоћи. У оба случаја остаје битна карактеристика (која је одваја од других облика помоћи): да је она индиректна, да се путем ње преносе на земље кориснице стручна, техничка знања која ће тој земљи помоћи да развије своју економску моћ, сопственим снагама. Међутим, опредељујући се за термин „сарадња”, опредељујемо се и за нови однос између даваоца и корисника, у том смислу што активност државе даваоца треба да буде усклађена са потребама државе корисника, а њихов међусобни однос, израз равноправности пословних партнера.

Да би се утврдило да ли је реч о помоћи или о сарадњи, могао би се користити и показатељ финансијских услова предузете акције. Формално узев, ако је предузета акција бесплатна за корисника, онда би то у сваком случају била техничка помоћ, а ако је она спровођена уз делимично финансирање од стране самог корисника, онда би то био облик техничке сарадње. Међутим, у досадашњој пракси има и честих случајева учешћа земаља корисника у трошковима програма који се од стране земље даваоца означава као помоћ.

Ако резимирамо досадашње дискусије око терминолошког утврђивања појмова сарадње и помоћи, долазимо до ових закључака:

Формално-правно, техничка помоћ је једнострана акција, док је техничка сарадња двострана акција. У односу створеном давањем техничке помоћи, имамо корисника и даваоца, при чему је давалац и финансијер. Код техничке сарадње, акција се своди на омогућавање реализације програма сарадње у свакој земљи, односно у обе стране уговорнице (пружање документације, слање стручњака, обука и усавршавање кадрова, итд.) које се истовремено појвљују и као финансијери сарадње. При том, ниво сарадње је битно везан за економски развој сваке земље уговорнице. Ако је реч о сарадњи између две земље чији је економски развој изразито различит, онда техничка сарадња добија примесе техничке помоћи. Ефикасност техничке помоћи и економски развој земаља, нормално треба да доведе земљу, некадашњу корисницу техничке помоћи, на

(3) Dembele, Michele: Des nouvelles voies de coopération international; Developpement et Civilisations, 1966, No. 26.

позиције саговорача техничке сарадње, а у перспективи и до ситуације у којој ће она сама пружати техничку помоћ или сарађивати са земљама економски слабијом од себе.

Један од критеријума за утврђивање да ли је реч о техничкој помоћи или о техничкој сарадњи јесте и то да ли се стручњаци из једне земље траже (у том случају реч је и о сарадњи) или се у њу само шаљу.

Као пример прерастања једног облика у други, може се навести пример Југославије која је, у почетку, и сама примала техничку помоћ, а сада спроводи техничку сарадњу са Организацијом Уједињених нација (преко њених специјализованих агенција) и са око 65 држава. У односу на земље Запада, може се рећи да је непосредно после другог светског рата примала њихову помоћ, док је сада све већи акценат на сарадњи. У том смислу се иде на реципроцитет. Реципроцитет, али не фискални већ реципроцитет у условима, обезбеђеним на исти начин, на пример, за стручњаке и једне и друге стране уговорнице. Ни обим не може бити одмах реципрочан, али су зато услови битни.

Откуда, може се рећи да је сарадња истовремено помоћ, а да је помоћ истовремено и сарадња. И једнострана помоћ је сарадња, јер помажући другој земљи и земља давалац развија и оспособљава своје кадрове који у суштини остварују сарадњу.

Термин „помоћ“, се на тај начин напушта. И то не само из објективних разлога, већ и из психолошких, односно као израз вођења рачуна о осетљивости народа са којима се сарадња остварује. Термин „помоћ“ све више уступа место термину сарадња. Међутим, елеменат „осетљивости“ може да буде и злоупотребљаван у том смислу што се под термином сарадња могу скривати акције које по својим циљевима и резултатима нису ни помоћ, а још мање сарадња.

Дефиниције међународне техничке сарадње. Овако одређивање појма техничке сарадње било би непотпуно ако се не би водило рачуна и о стварном стању ствари. Акција техничке сарадње данас је често праћена економском експанзијом приватног капитала у разна подручја света, а мотиви те акције остају често исти, било да је у питању бесплатна помоћ или сарадња са делимичним учешћем корисника. Због тога, чини нам се да појам техничке сарадње треба одређивати помоћу елемената које пружа досадашња пракса, њену дефиницију изводити из циљева које постављају њени програми. Према критеријуму примања помоћи без финансијског учешћа или са таквим учешћем државе корисника може се најближе одредити суштина техничке сарадње, односно њене дефиниције.

Правна дефиниција техничке сарадње не постоји. Када се говори о техничкој сарадњи често се полази од тога да је њен појам дефинисан, односно да се „оперише“ са познатим елементима. Понекад се сматра довољним да се нађе њена „суштина“ у чињеници да развијене земље, користећи разне методе и поступке, помажу привредном и општем развоју неразвијених земаља. Техничка сарадња, по мишљењу француског писца. Р. Reuter-а, представља „покушај да се путем међународних метода реше проблеми неразвијених земаља“. (4) Један од занимљивијих покушаја дефинисања техничке сарадње састоји се у тражењу функционалних

(4) Reuter, P.: Institutions internationales, Paris, 1955, p. 393.

елемената овог појма. ⁽⁵⁾ У том смислу, техничка сарадња представља један од многих облика помоћи коју једном људском колективитету нуди један или више других људских колективитета. Она доприноси, као што је то случај и са осталим облицима сарадње, односима солидарности. Она приближава владе недовољно развијених земаља владама других земаља или међународним организацијама, јер доприносећи развоју земаља корисница, не путем непосредних новчаних давања или давања сировина, већ стављањем на располагање својих техничких (стручних) знања. Њен циљ је, дакле, преношење знања и да се земљи корисници помогне да се развије сама, помоћу сопствених снага. Коначан циљ техничке сарадње, посматрано са становишта теорије, треба да буде крај, тј. њен престанак, јер она треба сама да доведе до свог гашења. ⁽⁶⁾ Иако овај циљ изгледа данас временски удаљенији него што је био у време започињања акција пружања техничке помоћи, и он нам помаже да ближе одредимо суштину техничке сарадње.

Можда најкраћу дефиницију појма техничке сарадње садржи Тачка IV америчког програма билатералне сарадње у којој је Председник Сједињених Америчких Држава (Х. Труман) говорио о програмима техничке помоћи чија примена треба да омогући „мање срећнима да помогну сами себи.“ ⁽⁷⁾ Концизна али мање идеалистичка је она коју налазимо у разматрањима о политици и организацији помоћи Италије замљама у развоју. Та дефиниција гласи: „Помоћ је скуп мера чијом се применом може умањити неразвијеност, повећати продуктивност рада и подићи стандард живота становништва.“ Уз ограду да је „дефиниција појма помоћи више у области економске науке“, налазимо и оцену да она представља „покушај да се путем одређених правних облика и инструмената реши проблем развоја неразвијених земаља.“ ⁽⁸⁾

Свака од наведених дефиниција садржи елементе помоћу којих се може ближе одредити појам техничке сарадње. Међутим, ниједна од њих се не може прихватити као дефиниција која у потпуности и прецизно одређује појам техничке сарадње, а неке се чак задовољавају указивањем на споредне елементе самог поступка сарадње. Зато смаграмо да је битно уочити основну карактеристику техничке сарадње, не претендујући да је тиме дата и њена дефиниција. Полазећи од тога, може се закључити да техничка сарадња представља скуп мера које се путем одређених поступака претварају у инструменте помоћи за привредни и општи развој неразвијених земаља, при чему се као непосредан циљ поставља економско осамостаљивање тих земаља, односно њихово оспособљавање за равноправну међународну економску сарадњу.

Мотиви међународне техничке сарадње. Пракса међународне техничке сарадње почива на врло различитим мотивима. Мотиви су многобројни и различити не само када поредимо мотиве разних држава, већ и онда

(5) Feuer, Guy: Les Aspects juridiques de l'Assistance technique dans le Cadre des Nations Unies et des Institutions spécialisées; Paris, 1957, p. 5.

(6) Maddison, Angus: Assistance technique et développement économique; OCDE, Paris, 1965, p. 9.

(7) Boris, G.: Assistance technique et Point IV; Politique Etrangère, 1950.

(8) Борбевић, Александар: Положај земаља у развоју у уговорима о пружању помоћи; Југословенска ревија за међународно право, 1964, бр. 3, стр. 432.

када их тражимо у политици једне исте државе, посматрано у дужем временском периоду.

За многе државе, износ финансијских средстава која улажу у техничку сарадњу није битан елемент у политици сарадње. Значајнији фактори су чешће ови: политички разлози, постојање „посебних односа“ који обично резултирају из колонијалних веза, несупротстављање филозофији о потреби пружања помоћи, разлози стратегијске природе. Међутим, свака земља има „свој став“ о мотивима техничке сарадње, посебно о мотивима на којима се заснива њена политика сарадње.

У *Сједињеним Америчким Државама*, година 1949. се наводи као година у којој је акција помоћи неразвијеним земљама постала елемент националне политике. ⁽⁹⁾ Програм, тзв. Тачка IV, који је Председник Труман изнео у својој приступној беседи 1949. године, и Закон од 1960. године о међународном развоју, представљали су основ политике коју су САД усвојиле у жељи да помогну народе у њиховим напорима да повећају своје материјалне изворе и да побољшају своје услове живота. Међутим, ова помоћ је од самог почетка програмирања замишљена и као акција која ће погодовати економским интересима САД. Америчка Управа је сматрала да техничка помоћ може унапредити привредни развој САД, да ће допринети политичкој стабилности у свету и да ће ојачати отпор совјетској пенетрацији. ⁽¹⁰⁾ Мотиви каритативне, економске и стратегијске природе налазе се у основи сваког програма помоћи САД. Сваки од ових мотива је коришћен за постизање одређених циљева при чему је истицање хуманитарне природе помоћи увек један од покретача јавности у корист пружања подршке акцији помоћи. Међутим, у званичним материјалима о америчкој помоћи иностранству, налази се увек декларација да основни циљ ове акције јесте да се „помогне другим земљама које траже да сачувају своју независност и да постану економски самостални народи“. ⁽¹¹⁾

Истовремено се констатује чињеница да је развој неразвијених земаља неизбежан и да ће САД једино учествујући у том процесу имати могућност да усмеравају развитак тих земаља у правцу који ће најбоље одговарати самим Сједињеним Државама. Сматра се чак да је стално понављање о аполитичкој природи помоћи иностранству завела саме Американце, и то више него руководећи кадар земаља у развоју. ⁽¹²⁾

Мотиви техничке сарадње *Француске и Велике Британије*, на пример, као и других некадашњих колонијалних сила, још су сложенији од мотива који покрећу такву акцију у САД.

У извештају Jeanneney, ⁽¹³⁾ који је у *Француској* оцењен као први успели покушај одређивања шта француска политика помоћи иностранству треба да представља у пост-колонијалној ери, налазимо став да тре-

⁽⁹⁾ Ohlin, Goran: Réévaluation des politiques d'aide à l'étranger; OCDE, Paris, 1966, p. 16 et suiv.

⁽¹⁰⁾ Ohlin, Goran: op. cit., p. 17.

⁽¹¹⁾ Из извештаја Комитета за помоћ САД иностранству од 1963. године (Извештај CLAY); Agency for International Development, Principles of Foreign Assistance, Washington D.C., 1963, p. 1.

⁽¹²⁾ Mnotgomery, John. D.: The Politics of Foreign Aid: American Experiance in Southeast Asia, 1962, p. 252.

ба одлучно одбацити идеју о економским предностима, као право објашњење за акцију помоћи. Основни мотиви француске политике помоћи, односно сарадње, према овом извештају су: људска солидарност, потреба ширења цивилизације у свет, повезана са легитимном жељом Француске да пропагира своју културу мирољубивим средствима, и политика сарадње са новим државама.

Слично као у Француској, и у *Великој Британији* корени међународне техничке сарадње налазе се у њеној колонијалној политици. Међутим, у Белој књизи коју је Први секретар Трезора поднео 1963. године Парламенту, ⁽¹⁴⁾ као мотиви акције помоћи односно сарадње, наводи се чињеница да помоћ треба да допринесе јачању стабилности у земљама које се налазе на путу развоја и да ће економски прогес, остварен у тим земљама, у крајњој линији користити исто тако и земљама које пружају помоћ.

У *Шведској*, почетак техничке сарадње се везује за 1952. годину када је створен Централни шведски одбор за техничку помоћ. Међутим, политика сарадње је добила своја прва званична објашњења тек у 1962. години. Тада је констатовано да постоје легитимна права неразвијених земаља да достигну већи степен економског развоја, односно једнакости. Политичку потребу вођења рачуна о захтевима нових земаља, влада је спојила са политиком „моралне обавезе пружања помоћи таквим земљама“. Такође је отворено указано на корисност помоћи и за оне који је пружају, јер за индустријски развијене земље та помоћ има и вредност улагања инвестиција у будућа тржишта. Иначе, за јавност, помоћ иностранству је мотивисана једино осећањем солидарности и међународне одговорности.

Од европских земаља вредно је поменути још и мотиве техничке сарадње коју спроводи *СР Немачка*. У овој земљи се истиче да мотиви стратегијске природе или брига о безбедности, или старе везе (нарочито колонијалне природе), не утичу на оријентацију сарадње. Влада често подвлачи да је пружање помоћи морална обавеза и да треба да буде усмерена у правцу интереса којој се та помоћ пружа. Сиromaштво неразвијених земаља, друштвена и политичка нестабилност које прате овакво стање, истичу се као основни мотиви немачке политике техничке сарадње. Ипак, истовремено се не крије чињеница да је таква акција и у интересу индустријски развијених земаља.

Техничка сарадња коју спроводи *Совјетски Савез*, иако њен већи интензитет датира тек од 1953. године, односно 1956. године, веома је значајна компонента у укупном збиру светских финансијских показатеља акција помоћи. Основне карактеристике мотива техничке сарадње СССР-а су ове: вођење рачуна о економској политици, односно усмеравање основне пажње на индустријски развој земље кориснице. Сарадња се остварује без

⁽¹³⁾ Jeanneney, Jean—Marcel се налазио на челу Анкетне комисије која је припремала поменути извештај. Овај извештај се иначе у литератури упоређује са америчким извештајем Clay и британском Белом књигом. (Ministère d'Etat chargé de la Réforme administrative; «La Politique de coopération avec les pays en voie de développement», Rapport de la Commission d'Etude institué par le Décret du 12. mars 1963).

⁽¹⁴⁾ Ohlin, Goran: op. cit., p. 39.

претходних услова. ⁽¹⁵⁾ Према совјетским ауторима, техничка сарадња са економски слабо развијеним земаљама остварује се у смислу међународног дуга у односима према народима тих земаља, мотиви сарадње са социјалистичким земаљама леже у принципима пролетерског интернационализма, а развијање сарадње са капиталистичким земаљама мотивисано је принципима мирољубиве економске сарадње. ⁽¹⁶⁾

Југославија, која је непосредно после завршетка другог светског рата и сама примала помоћ Организације Уједињених Нација и развијених земаља ради отклањања последица рата и наслеђене неразвијене економске базе, данас има успостављену техничку сарадњу са многим земаљама. Посматрана као део југословенске спољне политике, техничка сарадња доприноси развоју односа између Југославије и других земаља, служи унапређењу југословенске привреде али, у првом реду, у односу на неразвијене земље, техничка сарадња представља акцију која помаже тим земаљама да ојачају своју независност и да убрзају свој привредни развој. Другим речима, мотиве техничке сарадње треба тражити у интересима земаља са којима Југославија има аранжмане о техничкој сарадњи.

Може се закључити да иако се свуда и увек као основни мотив истиче интерес и потребе земље кориснице, односно земље чијем развоју техничка сарадња треба да допринесе, остали више или мање отворено декларисани мотиви, умањују вредност основног мотива.

Наиме, међународна техничка сарадња данас постоји као део политике развијених земаља које, свесне чињенице да су неразвијене земље упућене на њихову помоћ и сарадњу, користе такво стање ствари на тај начин што под видом помоћи и сарадње, у стварности настоје да обезбеде своје место у привреди неразвијених земаља. У неким случајевима могло би се говорити и о елементима прикривеног неоколонијализма, било да је реч о односима између некадашње метрополе и колоније, било да је реч о пракси капиталистичких земаља које истичу „да нису оптерећене историјским обавезама према некадашњим колонијама“, већ непосредно обезбеђују продор свог капитала на нова светска тржишта.

Еволуција политике техничке сарадње води доктриналном плурализму и различитим концепцијама помоћи. У оквиру тога може се констатovati да свака држава има сопствену концепцију помоћи, при чему се заједнички елемент може наћи једино у националном интересу као основној преокупацији. Да је то тачно, образлаже се чињеницом да мотиви којима се руководе земље као што су Француска, САД, СР Немачка, СССР и Велика Британија, представљају мешавину широкогрудости и егоизма. Помоћ САД је инспирисана хуманитарним, политичким и трговачким интересима; Француска главнину својих напора усмерава на своје бивше колоније; Велика Британија је све до 1958. године пружала непосредну помоћ једино зависним територијама; СР Немачка води политику трговинске експанзије, а СССР користи политику помоћи као средство економске офанзиве против земаља капиталистичког блока. Мотиви развоја неразвијених земаља појављују се уз наведене само као допунски

⁽¹⁵⁾ Les formes actuelles de la Coopération internationale; La Documentation française, NED, 1966, No. 3284, p. 25—27.

⁽¹⁶⁾ Богоуславский, М. М.: Правовые вопросы технической помощи СССР иностранным государствам и лицензионные договоры; Москва, 1963, стр. 3 и 4.

мотиви, а помоћ која би требало да има претежно економски карактер, прелази на план политике. ⁽¹⁷⁾

Било би нетачно ако би се сви мотиви који покрећу механизам међународне техничке сарадње свели на ове, у крајњој линији у великој мери неоколонијалистичке елементе сарадње. Чак и у мотивима којима се руководе дојучерашњи колонизатори има, као што смо видели, позитивних елемената вођења рачуна о интересима земље у развоју са којом се сарађује.

Несумњиво да је интерес земаља у развоју мотив на коме се заснива политика техничке сарадње социјалистичких земаља. Економска и политичка самосталност земаља у развоју представљају основни мотив организовања сарадње са неразвијеним земаљама. Често, за земљу која помаже привредном и општем развоју неразвијене земље, техничка сарадња оптерећује сопствену привреду. Међутим, и за социјалистичке земље се може рећи, да кад год је то могуће, односно кад није на штету земље кориснице, оне настоје да техничку сарадњу повежу са интересима своје привреде, са трговинским и инвестиционим пословима.

Упркос мноштва и разноликости мотива, што је последица и чињеница да техничка сарадња представља само један од многих видова међународне сарадње, може се извести и овај општи закључак. Без обзира на то какви мотиви покрећу акцију техничке сарадње, она постаје један од значајнијих инструмената развоја људске заједнице. Међународна техничка сарадња доприноси стварању и развијању материјалне базе неразвијених земаља, односно њиховом општем развоју. У којој мери и којом брзином се тај развој остварује, зависи још од многих других чињеница, међу којима мотив сарадње као елемент њене основе, битно утиче на начин организовања међународног система техничке сарадње.

Др Вида Чок

РЕЗЮМЕ

Понятие и мотивы международного технического сотрудничества

Международное техническое сотрудничество, как один из видов международного сотрудничества, в котором принимают участие и международные организации и государства, является акцией, по разному определяемой и мотивы которой по разному объясняются. Для обозначения указанной акции в настоящее время употребляются главным образом два термина: „техническая помощь” и „техническое сотрудничество”. Кроме общих Элементов, находящихся свое выражение в том, что путем таких акций сторонам по договору передаются специальные, технические знания с целью оказания данной стране помощи в развитии ее экономического потенциала, понятие „помощь” и „сотрудничество” могут существенно различаться. Техническая помощь является односторонней акцией, в то время как техническое сотрудничество представляет двухстороннюю акцию. В отношениях, возникаемых оказанием технической помощи, имеются две стороны: одна — предоставляющая помощь, и другая — ее получающая, при чем сторона, оказывающая помощь, одновременно снабжает денежными средствами. При техническом сотрудни-

(17) Gendarne, René: L'évolution de la politique de l'aide; Développement et Civilisations 1966, No. 27, p. 20—31.

честве акция имеет целью сделать возможным реализацию программы сотрудничества в обеих странах, при чем обе страны одновременно и финансируют сотрудничество. Эффективность технической помощи должна привести страну, в прошлом пользующуюся технической помощью, на позиции договорной стороны о техническом сотрудничестве, а в дальнейшем и до положения, при котором она сама будет оказывать технической помощи странам, в экономическом отношении менее развитым чем она. Термин „сотрудничество“ в силу этого означает дальнейшую, более развитую форму технической помощи.

Юридического определения технического сотрудничества не существует, хотя в этом направлении предпринимались многочисленные шаги. Исходя из основных характеристик технического сотрудничества, можно сделать вывод, что оно представляет совокупность мероприятий, превращающихся в определенном порядке в инструменты помощи для хозяйственного и общего развития недостаточно развитых стран, при чем непосредственной целью ставится поднятие этих стран до уровня экономической самостоятельности их, до способности стать равноправными партнерами в международном экономическом сотрудничестве.

Эволюция политики технического сотрудничества ведет к доктринальной полярности и разному в понимании помощи. Можно констатировать, что каждое государство имеет свою собственную концепцию помощи, при чем общий для всех элемент можно найти лишь в национальных интересах как главной побудительной причине. Нет сомнения, что заинтересованность слаборазвитых стран является одним из мотивов, на которых основывается политика технического сотрудничества. Не редки случаи, когда для страны, оказывающей помощь в хозяйственном и общем развитии недостаточно развитых стран, техническое сотрудничество означает обременение собственной экономики. Однако каждая из таких стран старается повязать техническое сотрудничество с интересами собственного хозяйства, с торговыми сделками и размещением капитала. Таким образом техническое сотрудничество становится одним из элементов длительной экономической политики страны. Все же, несмотря на множество мотивов, разнообразных по своей природе, можно констатировать, что техническое сотрудничество, как акция, движимая указанными мотивами, становится одним из важных инструментов развития содружества людей. Техническое сотрудничество способствует созданию и развитию материальной базы недостаточно развитых стран и содействует их общему подъему. В какой мере и в каком темпе развитие осуществляется зависит еще от многих других факторов, в числе которых мотив сотрудничества, как его основной элемент, существенно влияет на способ организации международной системы технического сотрудничества.

SUMARY

The notion and motives of the international technical cooperation

The international technical cooperation, as one of the forms of the international cooperation, in which international organizations and states take part individually, represents an action defined in different ways and its motives are differently interpreted. Two terms are mainly used to-day to denote the same action. These are: »technical assistance« and »technical cooperation«. Besides common elements, which are manifested in the fact that professional and technological knowledge is transferred, through such actions, to the benefiting country, with the aim to help the country to develop its economic potentials, »assistance« and »cooperation« can substantially differ. Technical assistance is onesided action, while technical cooperation is a bilateral action.

In the relationship resulting from the technical assistance we have the user and the donor, the donor being the financier. In the technical cooperation the action is reduced to making possible implementation of the cooperation programme and both countries finance the cooperation. Efficiency of the technical assistance is supposed to raise the country, the former beneficiary of the technical assistance, to the level of a party negotiating on the same footing technical cooperation, with the prospect of lending aid to the countries economically weaker. The term of cooperation, therefore, hints a further, more developed form of technical assistance.

There is no legal definition of the technical cooperation, although many efforts have been made in this respect. Departing from the basic characteristics of the technical cooperation, it can be concluded that it represents a series of measures which are transformed by established procedures into the instruments of assistance for economic and overall development of undeveloped countries, the economic independence of these countries being set up as the immediate goal, or rather their becoming fit for an equal international economic cooperation.

Evolution of the policy of the technical cooperation leads to the doctrinal pluralism and different concepts of assistance. In terms of this, one can state that each country has its own concept of assistance and the common element can be only found in the national interest as the fundamental preoccupation. The interest of developing countries is, undoubtedly, one of the motives on which the policy of technical cooperation is founded. Technical cooperation often means for the country helping the economic and general development of undeveloped countries burdening its own economy. However, each of these countries endeavours to link the technical cooperation with the interests of its economy, with commercial and investment affairs. In this way, technical cooperation becomes one of the elements of the longterm policy of the country. Yet, in spite of many motives differing in their nature, one may state that technical cooperation, as an action moved by these motives, becomes one of the significant instruments of the development of the human community. It contributes towards the creation and development of the material basis of undeveloped countries, i.e. towards their general development. The extent and spread of this development depends on many other factors and among these the motive of cooperation, as its elemental basis, substantially influences the mode of organizing the international system of technical cooperation.

R É S U M É

La notion et les motifs de la coopération technique internationale

La coopération technique internationale, en tant que l'un des aspects de la coopération internationale, dans laquelle participent tant les organisations internationales que les États en particulier, représente une action qui peut être définie de plusieurs manières et dont les motifs sont interprétés différemment. Pour désigner la même action on emploie aujourd'hui deux expressions, à savoir: «l'Assistance technique» et la «Coopération technique». A part les éléments communs qui s'expriment dans le fait que par la voie de telles actions on transplante dans les pays bénéficiaires les connaissances professionnelles et techniques dans le but d'aider ces pays dans le développement de leurs potentiels économiques, «l'assistance» et «la coopération» peuvent se différencier aussi substantiellement. L'assistance technique est une action unilatérale, tandis que la coopération technique est une action bilatérale. Dans le rapport formé par l'attribution de l'assistance technique nous avons, d'une part, le bénéficiaire et, d'autre part, le donneur, auquel cas le donneur

est aussi le financier. Dans la coopération technique l'action se réduit à rendre possible la réalisation du programme de coopération dans les deux pays qui se présentent en même temps comme financiers de la coopération. L'efficacité de l'assistance technique doit assurer au pays qui a bénéficié auparavant de l'assistance technique de pouvoir s'élever à la position de co-contracant de la coopération technique, et en perspective à la situation qui lui permettra de fournir l'assistance technique aux pays qui sont économiquement moins développés que lui-même. L'expression coopération signifie, par conséquent, une forme plus avancée, plus développée, de l'assistance technique.

La définition juridique de la coopération technique n'existe pas, quoique de nombreuses tentatives ont été faites dans ce sens jusqu'à présent. En partant des caractéristiques fondamentales de la coopération technique, on peut conclure qu'elle représente un ensemble de mesures qui se transforment par la voie des procédés déterminés en instruments d'assistance pour le développement économique et général des pays sous-développés, auquel cas le but principal qu'il faut atteindre est l'émancipation économique de ces pays, c'est à dire de les rendre à même de participer à égalité de droits dans la coopération économique internationale.

L'évolution de la politique de la coopération technique conduit au pluralisme doctrinal et aux conceptions différentes de l'assistance. Dans une telle conjoncture on peut constater que chaque Etat a sa propre conception de l'assistance, d'ou il s'ensuit qu'on ne peut trouver un élément commun que dans l'intérêt national en tant que préoccupation essentielle. Il est incontestable que l'intérêt des pays en voie de développement est l'un des motifs sur lequel se base la politique de la coopération technique. Bien souvent, pour le pays qui prête son concours au développement économique et général aux pays sous-développés, la coopération technique représente une charge qui grève sa propre économie. Cependant, chacun de ces pays s'efforce de rattaché la coopération technique avec les intérêts de son économie, avec les affaires commerciales et d'investissement. De cette façon, la coopération technique devient un des éléments de la politique économique de longue durée du pays. Néanmoins, malgré le grand nombre de motifs, qui sont différents d'après leur nature, on peut constater que la coopération technique en tant qu'action qui est mise en mouvement par ces motifs, devient un des instruments importants du développement de la communauté humaine. Elle contribue à la création et au développement de la base matérielle des pays sous-développés, c'est à dire à leur développement général. Dans quelle mesure et à quelle vitesse ce développement se réalise dépend aussi d'un grand nombre d'autres facteurs, parmi lesquels le motif de la coopération, en tant qu'élément de sa base, exerce une influence substantielle sur le procédé de l'organisation du système international de la coopération technique.